

Natalija Rak

OŠ Frana Albrehta Kamnik

OBISK ŠKOTSKE – VREDNOTE IMAJO POMEMBNO MESTO

Skupina učiteljic se nas je v okviru mednarodnega projekta Student Voice – the BRIDGE to learning v začetku decembra 2018 odpravila na mednarodno konferenco v Edinburg na Škotsko, kjer so nam omogočili tudi ogled pouka na manjši podeželski šoli.

Na konferenci, ki je potekala v središču Edinburga, smo sodelovale delegacije učiteljev iz Irske, Madžarske, Nizozemske, Slovenije in Škotske. Prisotni so bili tudi škotski učenci srednje šole, stari od 14 do 16 let, ki so nam predstavili svoje šole in aktivnosti, ki potekajo na njih.

KAJ JE TISTO, KAR SE MI JE PO DVODNEVNEM OBISKU NAJBOLJ VTISNILO V SPOMIN, TER KAKO IDEJE Z OBISKA ŠKOTSKE ŠOLE PRENESTI V SLOVENSKI ŠOLSKI PROSTOR?

Zavedam se, da se vsega videnega ne da naenkrat prenesti v slovenski šolski prostor, lahko pa se odločimo za majhne korake. Če bi z nekaj besedami želela zajeti videno in slišano, bi se največkrat pojavile naslednje besede: SPOŠTOVANJE, ZAUPANJE, DOBRI ODNOSI, ODGOVORNOST, SAMOSTOJNOST, SPROŠČENOST. Vrednote so torej pomembne.

Iz vseh predstavitev na konferenci je bilo čutiti popolno podporo kurikulumu odličnosti (pri nas učni načrt), od vlade do lokalnih skupnosti. Kurikul odličnosti je temelj, načrtovanje pa poteka lokalno, po šolah. Večinoma je načrtovanje tematsko. Z določeno temo (projektom), npr. zdrava prehrana, se potem ukvarjajo v vseh razredih (vertikalna povezava). Ime-

li smo priložnost videti učiteljevo pisno pripravo na pouk. Na listu A4 je imela učiteljica ročno zapisane le cilje in dejavnosti, ki jih bodo izvajali v določenem tednu.

Ob uvajanju kurikula odličnosti so ukinili zunanja testiranja, poudarek pa so dali vseživljenjskemu učenju, uporabnemu znanju, ustvarjalnosti, ne pa učenju za testiranje. Torej, njihov cilj ni predelana učna snov, ampak učenčevo znanje. Zunanja ocenjevanja potekajo šele od 12. leta naprej, prej pa se za vsakega učenca vodi osebna mapa, v katero se beleži njegov napredek. Osebno mapo (portfolio) sooblikujejo učenci s pomočjo učitelja. Učenci redno dobivajo povratno informacijo o svojem znanju in napredku. S tem so seznanjeni tudi starši. Ob koncu vsake teme pišejo samoevalvacije in svoje znanje izkazujejo z različnimi plakati, računalniškimi predstavitvami, nalogami ali drugimi oblikami preverjanja. Dokazi o učenju in napredku so tako različni.

Povsod poudarjajo pomen GLASU UČENCA, kajti vključenost in upoštevanje otrokovih mnenj dviguje kakovost izobraževanja (notranja motiviranost otrok). Na vsakem koraku so poudarjene otrokove pravice. Omenjeno je bilo, da se zaključuje Škotsko leto mladine 2018 in da bodo vsa spoznanja, do katerih so prišli, prenesli v nadaljnje projekte.

Na šolah vse izhaja iz DOBRE KLIME (ang. *mental health*), za katero se trudijo vsi. Učenci, ki so bili navzoči na konferenci, so poudarili, da je za njih pomembno, DA JE UČITELJU MAR ZA NJIH. To pomeni, da jih učitelji spodbujajo, jim pomagajo in svetujejo, ter vse delajo v smeri, da učenec lahko pride do zelenega študija.

Pomembna beseda je tudi SPOŠTOVANJE. Učencem je pomemben

spoštljiv odnos do učiteljev. Dajo jim vedeti, da jih cenijo, zato učenci zbirajo pozitivna mnenja o učitelju in jih z njimi presenetijo.

Tudi ZAUPANJE je treba omeniti. Starši zaupajo šoli in učiteljem in se v njihovo delo ne vtikajo. Ob zaključku projektov učenci pripravijo predstavitve, nastop za starše. Starši tudi redno dobivajo povratne informacije o delu in napredku otroka. Klasične, pri nas imenovane govorilne ure pa potekajo le dvakrat letno.

Učenci v škotskih šolah nosijo uniforme. S tem razvijajo občutek pripadnosti šoli. Učenci so poudarili, da pomagajo drug drugemu in da predvsem poskrbijo za tiste, ki so »v slabši koži«. Lahko rečem, da uniforma naredi svoje. To je bilo opaziti predvsem pri predstavnikih učencev na konferenci. S svojim spoštljivim odnosom, komunikativnostjo in samozavestjo, so nas prepričali.

OBISK ŠOLE – IDEJE ZA V RAZRED

UČNO OKOLJE

Pravijo, da je prvi vtis pomemben, in če to drži, potem je šola, ki smo jo obiskali, prijetna. V njej je vladalo domače, sproščeno vzdušje, tako otrok kot zaposlenih. Velik pomen pripisujejo ČUSTVOM, zato imajo na hodniku zvezek, kamor lahko vsak zapiše, kako se počuti. V zvezek je učenka npr. zapisala, da je vesela, ker se je učiteljica pozdravila in se vrnila v šolo.

Na vsakem koraku je bilo opaziti POZITIVNO NARAVNANOST. Mimogrede, na vratih hišnika je bil napis: VEDNO PRIPRAVLJEN POMAGATI. Stene njihovih učilnic so polepljene z zapisi o vrednotah in napotki za

► SLIKA 1: Zvezek, kamor lahko vsak zapiše, kako se počuti.

► SLIKA 2: Vrednote majhne šole

pohvale. Poimenovali smo jo tablica IZREKAM POHVALO. Pohvalo lahko napiše kdor koli komur koli. Nikoli ni prazna, saj učenci radi pišejo pohvale, kar je dokaz, da se zavedajo in opazijo primerna ravnanja in vedenje sošolcev.

Vse učilnice, ki so manjše kot pri nas, so bile odprte. Učenci so se mirno sprehajali iz enega v drug prostor in nam kot obiskovalcem sploh niso posvečali kake posebne pozornosti. Mize v razredu so bile razporejene v manjše skupine. V razredu je bilo v raznih zabojih veliko različnih gradiv, namenjenih aktivnostim otrok. Vse stvari so bile na odprtih policah in otrokom dostopne. Gradivo v predalnikih in škatlah je namenjeno otrokom in ga vzamejo, ko ga potrebujejo. Zaprtih omar skoraj nimajo. Stene so bile polepljene z izdelki otrok – dokazi o učenju in raznimi napotki za učenje. Ob izdelkih je bilo opaziti zapisane kriterije uspešnosti ter zapise otrok o tem, kako uspešni so bili pri doseganju kriterijev.

POUK – AKTIVNOSTI

Na Škotskem učenci s poukom začnejo 15. avgusta. Pouk poteka od 9.15 do 15.15. Urnika tako kot pri nas nimajo. Zjutraj se učitelj skupaj z učenci zbere na preprogi in se dogovori za aktivnosti, ki bodo potekale v tistem dnevu. Torej, skupaj z učenci naredi dnevni načrt dela. Učenci nato prek različnih aktivnosti pridobivajo znanje in spretnosti. Delo poteka v

► SLIKA 3: Napisi na vratih učilnice

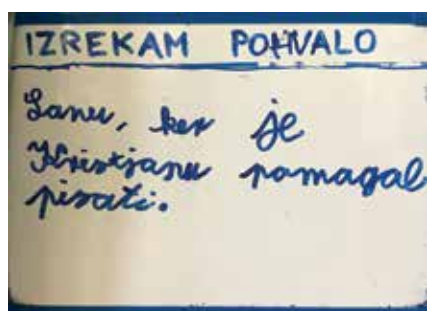
učenje, nikjer pa ni opaziti nobenih prepovedi in zapisov, kaj se ne sme oz. kaj je prepovedano. Otrokom se na vsakem koraku sporoča, kaj je pomembno.

Po vrnitvi sem napisala nekaj misli, ki jih imamo na vidnem mestu v razredu. Zapis naj bi učence spodbujal k pozitivnemu ravnanju. Idejo za to sem dobila na šoli, kjer je bil tak napis na vratih razreda. Ob raznih priložnostih, ki jih v razredu ne manjka, se z učenci ustavim ob teh mislih in se pogovorimo. Opazila sem, da učenci tudi sami uporabljajo zapisane misli. Zadnjič sem slišala, kako je učenec tolažil drugega: nič hudega, če si se zmotil, iz tega se lahko nekaj naučiš.

Tudi sama menim, da so vrednote pomembne. Če se o tem pogovarjamo z učenci, če smo pozitivno naravnani in pohvalimo primerna, dobra dejanja, se bo miselnost otrok počasi usmerila v pravo smer. Učitelji vse prevečkrat kaznujemo in premalokrat pohvalimo dobro. Zavedati se moramo, da so tudi v naših šolah večinoma spoštljivi in vljudni otroci, vendar se vse preveč ukvarjamo s tisto peščico, ki to niso. Vzgajajmo z zgledom in ne pričakujmo, da se bodo vsi spremenili, vendar če bo zdravo »razredno jedro«, bo postopno začelo spreminjati tudi preostale. Tudi sama raje nagradim kot kaznujem. V razredu imamo tablico, na katero pišemo

► SLIKA 4: Misli našega razreda

► SLIKA 5: Tablica Izrekam pohvalo

manjših skupinah ali dvojicah in je diferencirano. Od vsega začetka (že pri pet- in šestletnih otrocih) otroke navajajo na sodelovanje in skupinsko delo. V vsakem razredu je tudi zapisano, kaj je pomembno za uspešno skupinsko delo.

Sredi učne ure smo zmotili osemletnike, ki jih sploh ni presenetilo,

da je nekdo vstopil v razred. Bili so sredi izdelave skupinskega izdelka – tovarna čokolade. V vsaki skupini so bili štirje člani, ki so predhodno na list zapisali vsak svoje ideje. Sledili so skupni dogovor, usklajevanje idej in razdelitev nalog. Med samim delom je učiteljica po določenem času delo prekinila in preverila, kako učenci sledijo kriterijem uspešnosti. Vsako skupino je pohvalila in dodala, kaj je treba še izboljšati. Skupine so nato z delom nadaljevale. Mi pa smo jih zapustili, tako da ne vemo, kako je potekalo končno vrednotenje izdelkov.

Število otrok v razredu je podobno kot pri nas. V razred so vključeni tudi učenci s posebnimi potrebami, ki jih ne jemljejo iz razreda, ampak se učitelju pridruži dodatni učitelj.

Šola, na kateri smo bili, je primerljiva z našo razredno stopnjo. V tem obdobju zelo poudarjajo pomen sistematičnosti, ponavljanja, skratka RUTINE. Branju posvečajo posebno pozornost. Učenci berejo vsak dan in takoj dobijo tudi pisno povratno informacijo učitelja o svojem branju. V razredu imajo literarni kotiček, kjer so jim na razpolago različne knjige. Ob njem so na steni obešene vrečke z vprašanji, ki v skladu z Bloomovo taksonomijo otroke spodbujajo k razmišljanju o prebranem na različnih stopnjah (pomnjenje, razumevanje, uporabnost, analiziranje, vrednotenje in ustvarjanje).

Velik pomen pripisujejo gibanju na prostem in igri. V času pouka imajo

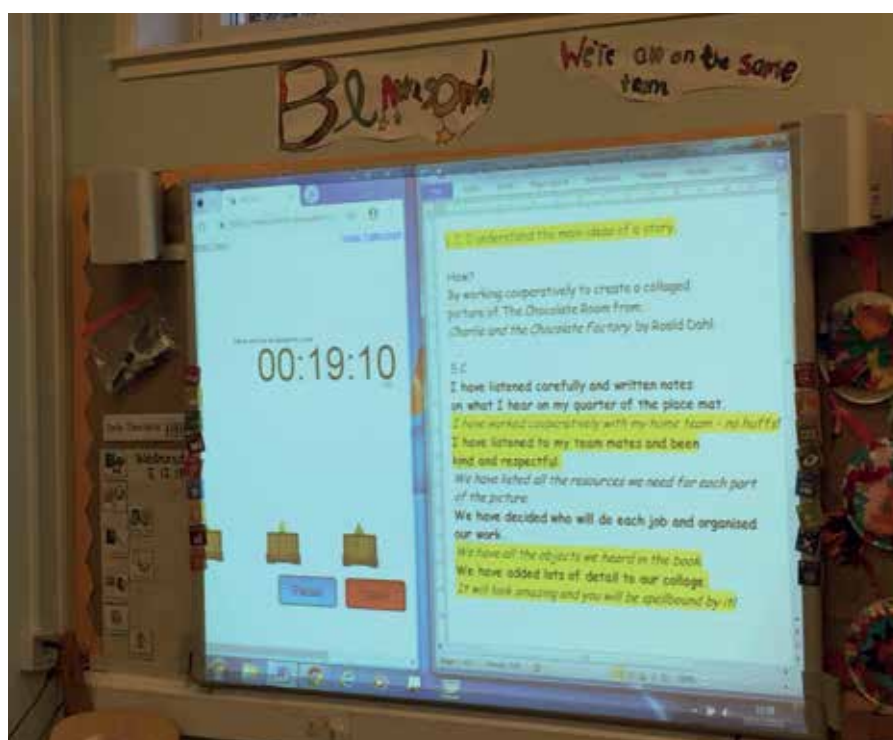
► SLIKA 6: Napotki za pisanje in dokazi o učenju

► SLIKA 7: Skupni dogovor in uvod na preprogi

► SLIKA 8: Pouk osemletnikov – skupinsko delo

► SLIKA 9: Kriteriji uspešnosti

dva odmora. V enem obvezno odidejo ven, ne glede na vreme. V času našega obiska je bilo hladno in deževno vreme, vendar so učenci kljub temu odšli na prosto. Prehrane nimajo urejene tako kot pri nas. Malico oz. kosilo si prinesejo s seboj. Imajo pa možnost obrok hrane kupiti tudi v šoli. Vsak dan sta dva učenca zadolžena za pripravo hrane.

Otroci nimajo šolskih torb, imajo le torbico, v kateri prinesejo malico oz. kosilo. Prav tako nimajo delovnih zvezkov in učbenikov. Zvezke imajo vsi enake in jih dobijo v šoli. Večinoma pišejo na liste. Prav tako v šoli dobijo tudi pisala, barvice in druge didaktične pripomočke, ki jih potrebujejo pri svojem delu. Pri mlajših učencih smo opazili, da so bile posodice s pisali in pripomočki na sredini omizja, na posodi pa je bilo zapisano ime otroka, ki je odgovoren za to, da so pripomočki urejeni in pospravljeni.

► SLIKA 10 in 11: Bloomova taksonomija in literatura

► SLIKA 12: Skupni pripomočki za delo

To so le delčki, ki nam jih je uspelo videti in doživeti ob enodnevnem dopoldanskem obisku podeželske šole. Zanimiva izkušnja, ki ti odpre nove poglede in te prisili k razmišljanju, kaj je pri nas drugače in kaj bi se dalo spremeniti. Težko bi rekla, da so vrednote pri nas drugačne ali da se otroci ne želijo učiti. Vrednote jim predstavljamo odrasli, in če sami vanje ne verjamemo oz. jih ne živimo, bomo to težko dosegli pri otrocih. Tudi naši otroci se radi učijo, vsaj za mlajše to lahko trdim, le prave oblike in načine dela jim moramo ponuditi. Predvsem pa si želijo biti aktivni soustvarjalci pouka.

Ko sem po predstavitvi obiska škotske šole učence 3. razreda vprašala, kaj od tega, kar so videli, bi želeli, da bi bilo tudi pri nas, je bil njihov odgovor, da bi imeli manj težke torbe in manj delovnih zvezkov. No, to pa je že nova tema za pisanje.

Želim si, da bi bili slovenski učitelji deležni večjega zaupanja javnosti, tako kot je to na Škotskem. Ob tem bi bilo treba v prvi vrsti dobro razmisliti, kdo vse lahko opravlja učiteljski poklic.

Sprašujem pa se tudi, kako ustanove, ki izobražujejo bodoče učitelje, sledijo napredku in spremembam ter kako bodoče učitelje seznanjajo z novimi oblikami poučevanja, v mislih imam predvsem formativno spremljanje pouka.

Vir fotografij: Osebni arhiv Natalije Rak